

סימן שסא

ביטול תלמוד תורה להוצאת המת לקבורה

כתובות יז. - מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת. **וכ"פ שו"ע** ... וכמה? ... נטילתה כנתינתה... בשישים רבוא. והנ"מ למאן דקרי ותני, אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא.

"מבטלין":

יש אומרים: כלומר **רשאין** לבטל.

רא"ש, רמב"ן: כלומר **חייבין** לבטל. **ש"ך:** כן הסכימו כל הפוסקים.

למת מצוה או לכל מת?

יש אומרים: דווקא במת מצוה. (ובנמ"י כתב שי"א שלמת מצוה חובה לבטל, אבל לשאר מתים רשות לבטל)

תוס', רא"ש: בכל מת. **וכ"פ שו"ע**

"להוצאת המת":

פני ברוך: י"א שהמצוה לבטל ת"ת לצורך הלכות המת, אינו אלא **ברואה** שמוציאים את המת, וע"ז סמכו עתה להקל שאין מבטלין ת"ת. (וראה עוד שם בסימן ה' הערות טו-טז)

דיני סוגי המתים השונים (ע"פ המבואר ברמב"ן ובראשונים ע"פ כתובות יז.):

אמאן צמאן:

אין לו שיעור. (אפילו יש עמו כמה אלפים מתבטל בשבילו) **וכ"פ שו"ע**

מאן דמתני: **רמב"ן:** ששימש תלמידי חכמים. (משמע אפילו לא היה מלמד לאחרים)

רש"י, רמב"ם: שהיה מלמד לאחרים. **וכ"פ שו"ע**

אמאן דקרי אמאן:

אם יש שישים רבוא א"צ להתבטל בשבילו. **וכ"פ שו"ע** (וכתב הש"ך דמסתמא אין שישים רבוא)

מאן דקרי ותני: **בשו"ע כתב** דהיינו שקרא ושנה, ועדיין לא שנה לתלמידים.

והש"ך כתב שמשמע מלשונו דתרווייהו בעינן, אבל מלשון הריטב"א משמע דקרא **או** שנה קאמרינן.

אמאן צאא קרי ואל:

בה"ג: אם יש לו מי שיתעסק עמו, אין צריך להתבטל בשבילו.
רב נטרונאי: אם יש לו עשרה, אין מבטלין. (וכתב הרמב"ן דטעמא דמיסתבר הוא, דהא איכא שורה וקדיש וברכת אבלים דבעו עשרה)

ובשו"ע כתב: כיון שיש לו מי שיתעסק עמו, אין צריך להתבטל בשבילו, והוא שיש שם עשרה.
והוסיף **בשו"ע ע"פ הרמב"ן:** אם יש אנשים בעיר שיוכלו להתעסק עמו, אין צריך לראות אם מתעסקים עמו, דמסתמא מתעסקים עמו ות"ת קודם.

הרמ"א כתב: וי"א (=הריטב"א בשם סמ"ג) דעכשיו מן הסתם מבטלין, שאין לך אחד מישראל בזה"ז שאינו במקרא או במשנה.

אשה מתה (ותינוק מת):

שו"ע:

י"א (רא"ש ע"פ הטור) שדין אשה כמאן דקרי ותני, [כיון שאינה מצווה לקרות, ועושה מה שמוטל עליה, וזהירה בלימוד בניה ובעלה]
וי"א (רמב"ן) שדין אשה כמאן דלא קרי ותני, (וברמב"ן כתב דה"ה לתינוק)
וכן נהגו באשה ותינוק לקולא.

תינוקות של בית רבן לעניין ביטול מת"ת:

שו"ע פסק ע"פ **רבינו יו"ט מיוני:** תינוקות של בית רבן אינן מתבטלין כלל בשביל הוצאת המת. (שהרי אין בטלין אפילו לבנין ביהמ"ק)
[פני ברון: ויש מקילין לבטלם בהלוייתו של גדול בישראל]

ביטול תלמוד תורה להתעסקות במת לפני ההלוויה

שו"ע ע"פ הראשונים: אפילו אם אין חבורות בעיר שמתעסקות במת, אין צריכים להתבטל מתלמוד תורה. (אלא בעלי המלאכות יתבטלו ויתעסקו במת)

[באגודה כתב (וכך בפסקי תוסי') שמה שרגילין לבטל ת"ת כל זמן שיש מת בעיר, הטעם פן יהיה צרכי המת נדחה כי כולם ילכו ללמוד]

ביטול ממלאכה להוצאת המת לקבורה

שו"ע ע"פ הראשונים: מבטלין מכל המלאכות ובאים ללוותו, ואין חילוק בין אם המת הוא קרי ותני או לא קרי ותני.
בשו"ת מנחת אלעזר עמד על הקושיה שלא נהגו כן, וניסה ללמד זכות. (ראה פני ברון סימן ה' הערה יז)

ביטול ממלאכה להתעסקות במת לפני ההלוויה

שו"ע ע"פ הראשונים:

אם יש חבורות בעיר שכל אחת מתעסקת יומה, אותה שאין יומה א"צ להתבטל. ואם אין חבורות בעיר, כל בעלי מלאכות צריכים להתבטל ולהתעסק בו עד שיקבר.